

Araştırma-İnceleme

**ORTAÇAĞ İSLAM DÜNYASINDA MEDRESELERDE
AÇILIŞ DERSİ GELENEĞİ:
KAYSERİ PERVANE BEY MEDRESESİ ÖRNEĞİ**

Mahmut Recep KELEŞ¹

Öz: Türkler, Anadolu'ya XI. yüzyılda gelmelerine rağmen bu coğrafyada ilk olarak XII. yüzyıl sonlarında imar faaliyetlerini gerçekleştirebilmişlerdir. XII. yüzyılın sonlarından itibaren devletin zenginleşmesine paralel olarak birçok medrese ile diğer eğitim ve öğretim kurumlarının inşa edildiği görülmüştür. Nitekim Türkiye Selçuklu Devleti sultanları Anadolu'da bir şehri fethettiklerinde ilk iş olarak orada cami, medrese, zaviye, hankah ve kervansaraylar inşa ederek tüccarları, din adamlarını ve uçlardaki göçebe Türk nüfusunu buralara yerleştirmeye özel önem vermişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti sultanları zengin vakıflar kurarak ve bu kurumları da destekleyerek buralara önemli din adamları ve bilginlerin gelmesini sağlamışlardır. Sultanları ve melikleri örnek alan devlet adamları ve zengin hayırseverler de hayır kurumları inşa etmişler ve Anadolu'nun Türk ve Müslüman yurdu olması için özel gayret göstermişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti emirlerinden Muînüddîn Süleyman Pervane'nin Kayseri'de yaptırdığı (672/1273'ten sonra) Pervane Bey Medresesi buna örnek olarak gösterilebilir. Muînüddîn Pervane, sözü edilen medreseye müderris olarak İran'dan gelip Anadolu'da bilimsel faaliyetlerde bulunan meşhur matematik, astronomi ve tıp alimi Kutbüddin Şirâzî'yi tayin etmiştir. Medrese'ye atanan Kutbüddîn eş-Şirâzî'nin ilk dersine devlet erkani başta olmak üzere, din alimleri, kadı, mutasavvıflar ve ahiler gibi dönemin en meşhur simaları katılmış ve açılış dersi geleneği yerine getirilmiştir. Makalede Türkiye Selçuklu devletinin önemli bir şehri olan Kayseri'deki ilmi faaliyetlere, astronomi ve matematik alimi Şirâzî'nin özellikle tıp sahasındaki çalışmalarına kısaca değinilecektir.

Anahtar Sözcükler: Türkiye Selçukluları, Muînüddîn Süleyman Pervane, Kayseri, *el-Kanun fi't-tıbb*, İbn Sina, Sultan Veled, Sema.

¹ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.
mrkeles@nku.edu.tr

THE OPENING LESSON TRADITION OF MADRASAS IN MEDIEVAL ISLAMIC WORLD ON THE MODEL OF KAYSERİ PERVANE BEY MADRASA

Abstract: The Turks first began their reconstruction activities in Anatolia at the end of the 12th century even though they had entered this territory in the 11th century. By the end of the 12th century with the enrichment of the state, it was observed that many madrasas (Islamic theological schools) and other educational institutions were built. Thus, the sultans of Turkey Seljuk state firstly settled the merchants, clergymen and nomadic Turkic populations here upon the construction of mosques, madrasas and Islamic monasteries when they conquered a city in Anatolia. On the other hand these sultans led to the arrival of some important clerics and scholars in Anatolia by establishing and supporting wealthy foundations. Statesmen and rich benefactors who took pattern themselves on Sultans and Emirs of Seljuk's, built up charities and worked for the Islamization and Turkification of this geography. Pervane Madrasa which was built in Kayseri by Emir Pervane -one of Turkish Anatolian emirs- might be exemplified for this. Pervane assigned famous mathematics and astronomy scholar Kutbüddin Şîrâzî as mudarris. The most well-known figures and administrators of the era attended the first lesson of Şîrâzî and the tradition of opening lesson was fulfilled. In that article, scientific activities in Kayseri, which was an important city of Anatolian Seljuk Empire, and astronomy and mathematics scholar Şîrâzî's works particularly in the field of medicine, will be mentioned in brief.

Keywords: Anatolian Seljuks, Mu'in al-Din Sulaiman Parwana, The Canon of Medicine, Avicenna, Sultan Walad, Sama.

Giriş

Hicri 459 (1066-67) senesi İslam eğitim ve öğretim tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Bu yılda Büyük Selçuklu veziri Nizamülmülk'ün inşa ettirdiği Nizâmiye medreselerinin ilki Bağdat'ta açılmış ve sonrasında Selçuklu Devleti'nin hâkim olduğu merkezi öneme sahip Merv, Herat, Belh, Basra, İsfahan, Amül, Musul, Cizre ve Rey gibi şehirlerde de yeni medreseler inşa edilmiştir (Çelebi, 1998, s. 21).² Zamanla bütün İslam şehirlerine, hatta küçük yerleşim birimlerine kadar medreselerin yayıldığı görülmektedir. Medreselerin yaygınlaşmasından önce eğitim ve öğretim, belirli bir yerde değil mescitler, ulema evleri, kitapçı dükkânları gibi mekânlarda icra edilmekteydi (Bozkurt, 2003, s. 28). Medreseler yaygınlaştığında buradaki hoca ve öğrencilere büyük fırsatlar sunuldu. Vakıf sisteminin de medresenin asli unsurlarından olmasıyla birlikte âlim ve öğrencilerin iâşe ve ibate sorunu ortadan kalktı (Çelebi, 1998, s. 22).

İlk dönemlerden itibaren idarecilerin (halifeler, sultanlar, melikler, emirler, vezirler vs.) yanısıra zengin tüccarlar ve servet sahibi olan ilim adamları, ilimle uğraşanlara destek oldular. Böylece eğitim kurumları, eğitim amaçlı yardımların

² Merv, Herat, Belh, Basra, İsfahan, Amül, Musul, Cizre ve Rey gibi şehirlerde medreselerin yapımı hızlanmıştır.

vakıf hukuku sayesinde kurumsallaşmasından sonra ortaya çıktı. Mamafih eğitim kurumlarının süreklilik kazandığını ve bağımsız hale geldiğini vakıfların gelişmesiyle birlikte görüyoruz.

1. Medreselerde Açılış Dersi Geleneği

Müdürlere özgü açılış dersleri medreselerin kurumsallaşmaya başladığı dönem olan V. / XI. yüzyılın ortalarında mutata hale geldi. Daha önceleri hac amacıyla Mekke'ye giderken Bağdat'a uğrayan herhangi bir misafir müderrisin verdiği derslere katılma geleneği vardı. Misafir müderrisler tarafından verilen derslere ve aynı şekilde sık sık cereyan eden münazaralara gösterilen ilgi çok yüksekti. Düzenli olarak Cuma günleri, şehrin en büyük camisinde kılan Cuma namazının ardından toplanan münazara ve fetva oturumlarına çok sayıda insan katılmaktaydı (Makdisî, 2004, s. 234).

Açılış derslerinin bir merasim şeklinde düzenlenmesinin nedeni onlara yöneticiler tarafından kendi konumlarına karşı saygının bir göstergesiydi. Açılış dersi sadece müderrisler için değil, mesela kadı, kadı'l-kudat gibi ilmiye sınıfına mensup kişilerin atanmasıyla da bu tür merasimler düzenlenirdi. Açılış dersinde ilk defa göreve başlayan kişi cemaat huzurunda kürsüsüne oturur ve şehrin ileri gelenleri onun verdiği ilk derse iştirak ederlerdi (Makdisî, 2004, s. 235).

Atanan müderris açılış dersinde yalnızca bir konu üzerinde değil, pek çok konuya değinerek bilgisinin genişliğini gözler önüne sererdi. Merasim şeklinde düzenlenen bu derslerde bazen medresenin avlusunda açılışa gelenler için tatlılar hazırlanır ve hazırlanan tatlılar şehirdeki tüm eğitim ve hayır kurumlarına dağıtılırdı. Açılış dersine katılanların sayısı o müderrisin bu makama uygun olup olmadığını da ortaya koyan göstergelerdendi. Açılış derslerine katılımın fazla olması müderrisin tanınır olması ile alakalıydı. Şayet yeterli sayıda dinleyici gelmemişse, müderrisin o makama atanmasının uygun görülmediği anlamına gelmekteydi (Makdisî, 2004, s. 238).

Açılış dersi yeni müderrisin vasıflarını ve sahip olduğu bilgi düzeyini gösterme işlevine sahipti. Fakihler, şehrin ileri gelenleri ve devlet erkânının katıldığı düşünülürken, açılış dersi yeteneklerini sergilemek durumunda olan yeni müderris için bir sınav niteliği taşırdı. Açılış dersi hitabet yeteneğine sahip olan âlimler için iyi bir şöhret elde etme fırsatı olmakla birlikte ilmi kabiliyete sahip olup da hitâbî yetenekten uzak kişilerin aleyhine bir durumdu.

2. Türklerin Anadolu'daki Eğitim Faaliyetleri ve Anadolu'nun İlim Merkezi Haline Gelmesi

Türklerin Anadolu'ya gelmesiyle birlikte bu coğrafyada ilki XII. yüzyıl sonlarında olmak üzere birçok medresenin yapıldığını görmekteyiz. Nitekim Türkiye Selçukluları Anadolu'da bir şehri fethettiklerinde ilk iş olarak orada cami, medrese ve zaviye inşa ederek tüccarları, din adamlarını ve Türk nüfusunu buralara yerleştirmişlerdir (Turan, 1969, s. 390). Özellikle Moğolların önünden kaçan âlim ve sanatkârlar nispeten huzurun ve refahın daha yüksek olduğu Anadolu'ya gelmişler ve buralarda ilim ve kültür hayatının gelişmesine önayak olmuşlardır. Bunlar arasında Şihabeddin es-Sühreverdî (ö. 1191),

İbnü'l-Arabî (ö. 1240), Mevlana Celaleddin-i Rûmî (ö. 1273) ve Kutbüddin eş-Şîrâzî (ö. 1310) gibi üst düzey âlim, filozof ve mutasavvıflar bulunmaktadır. İlk gelenlerden İsrakî filozof Sühreverdî el-Maktûl, Artuklu devleti ve Türkiye Selçuklularından çeşitli sultan ve emirlerle ilişki kurmuş, felsefe dersleri vermiş, daha sonra Halep'e geçerek Selahaddin-i Eyyubî'nin oğullarından el-Melikü'z-Zahir ile dostluk kurmuştur (Kutluer, 2010, s. 37). İbnü'l-Arabî ise Endülüs'ten ayrılarak Fas, Tunus, Cezayir, Mısır ve Hicaz gibi İslam dünyasının çeşitli bölgelerini dolaştıktan sonra hac vesilesiyle Mekke'de tanıştığı Sadrüddin Konevî'nin babası Mecdüddin İshak'ın davetiyle Dımaşk, Amid ve Ruha (Urfa) üzerinden Malatya'ya gelmiş ve bir süre onunla beraber kalmıştır. İbnü'l-Arabî yakın arkadaşı olan Mecdüddin'in vefatıyla birlikte oğlu Sadreddin Konevî ile ilgilenmiş ve onu sürekli yanında tutarak manevi varisi kılmıştır (Demirli, 2008, s. 420). Anadolu'ya gelenlerin içinde belki de en önemli ve en meşhur kişi Mevlana Celâleddin-i Rûmî'dir. Babası Bahâeddin Veled ile birlikte doğduğu şehir Belh'ten Anadolu'ya gelmiş ve babasının vefatından sonra Altınapa Medresesi'nde müderrislik yapmaya başlamıştır. Mevlana, Şems'in Konya'ya gelmesinden sonra vaazlarını, medresedeki derslerini, müritlerini ve irşadı bir yana bırakmış, ilahi aşk ve vecdi terennüm eden bir kişiliğe dönüşmüştür (Öngören, 2004, s. 445).

XIII. yüzyılda Anadolu'da zikrettiğimiz şahısların dışında Fahrüddin Irakî, Kübreviyye tarikatının kurucusu Necmeddin Kübrâ'nın halifesi Necmeddin-i Daye, Haydariyye'nin kurucusu Kutbüddin Haydar'ın halifesi Hacı Mübarek Haydar, Sadî-i Şîrâzî, Hümamüddin Tebrîzî, Şeyh Nasirüddin Mahmud (Ahi Evren) gibi önemli âlim şair ve sufiler de bulunmuştur (Ocak, 2006, s. 431).

3. Selçuklu Devlet Adamı Pervane ve Kutbüddin eş-Şîrâzî

İlhanlı ülkesinden Anadolu'ya gelen, Nasîrüddin Tûsî ve Necmeddin Kazvîni'nin öğrencisi Kutbüddin eş-Şîrâzî, 20 yıla yakın bir süre burada kalmış, eser telif etmiş, öğrenci yetiştirmiş, siyasî ve adlî görevlerde bulunmuştur. Şîrâzî'yi Anadolu'da gözeten devlet adamlarının başında şüphesiz Muînüddin Süleyman Pervane (ö. 676/1277) gelir. Dönemin kaynaklarının birçoğunda Pervane'nin Şîrâzî'ye yardımında bulunduğu ve onu himaye ettiğinden bahsedilir (İbnü'l-Füvâti, 1995, s. 441; İbnü'l-Esîr, 1985, s. 187; İbn Tanrıverdi, 1929, s. 213; Selamî, 2000, s. 177).

Nitekim Pervane, Şîrâzî ile birlikte Sadrüddin Konevî'nin *Camîu'l-usûl* derslerine katılmıştır. Şîrâzî'yi bu mecliste daha yakından tanımış, onun ilmî faziletini ve derecesini anlamış, gözetmiş ve ona değer vermiştir (Kaymaz, 1975, s. 185).

Pervane, Kayseri'de yaptırdığı (672/1273'ten sonra) medresede müderris olması için Kutbüddin eş-Şîrâzî'ye öneride bulunmuş, o da kabul etmiştir. Kayseri'de çok önemli eserler bulunduğu ve bunların Pervane'nin Moğollara karşı birlikte savaşmak için 676 (1277) yılında Anadolu'ya davet ettiği Memlük Sultanı Baybars'ın askerlerinin gözlerini kamaştıracak kadar güzel olduğu kaynaklarda ifade edilmektedir (Cahen, 2000, s. 159). Şîrâzî'nin burada müderris olmayı

kabul etmesinin sebebi, Kayseri'nin kültür ve ilim şehri olmasının yanı sıra, Sultan Gıyasüddin Keyhüsrev tarafından 602 (1206) yılında yaptırılan Gevher Nesibe Hatun Tıp Medresesi ve Darüşşifası'nın faaliyette olması ve bir çok meşhur tabibin burada görev yapmasıdır. Şîrâzî buradaki tabiblerle irtibata geçmiş, münazaralarda bulunmuş ve tabiplik yapmıştır. Şîrâzî'nin burada bizzat çalışıp hizmet verdiği ve gözün karanlık odasını keşfettiği iddia edilmektedir (Köker, 1992, s. 54). Eğer burada hizmet ettiği iddiası doğruysa, bu darüşşifada İbn Sina'nın *el-Kanun*'una göre tababet yapılmaktadır. Nitekim Şîrâzî *el-Kanun*'u en iyi bilen nadir kişilerden olup Anadolu'da bu eserin müşkillerini çözmek için araştırmalarına devam etmektedir.

Şîrâzî'nin Kayseri'ye ne zaman geldiği ve ne kadar kaldığı tam olarak bilinmese de 673-677 (1274-1277) yılları arasında burada bulunmuş olma ihtimali vardır. Nitekim burada gelişmiş bir eğitim ortamı bulunmaktaydı. O tarihlerde Kayseri'de Hoca Hasan (1193), Sirâceddin 633 (1238-39), Hacı Kılıç 647 (1247), Sâhibiye 666 (1267), Avgunlu (XIII. yy) medreselerinin faal olduğu anlaşılmaktadır. Bu medreselerde önemli âlimlerin ders vermesi, Kayseri'deki ilim ve eğitim hayatının canlılığına ve zenginliğine işaret etmektedir (Kılıç, 2006, s. 35).

3.1. Pervane Bey Medresesinin Açılış Töreni

Pervane kendi adıyla anılan ve Şîrâzî'yi müderris olarak tayin ettiği medresenin inşasını bitirdikten sonra bir açılış töreni düzenledi. Bu yüzden her tarafa medresenin açılışını duyurmak için haberciler gönderdi. Anadolu'da bulunan bütün muteber kişiler bu açılışa davet edildi. Bunların arasında Mevlana Celalüddin-i Rumi'nin oğlu Sultan Veled de vardı (Garabeiglou, 1977, s. 50).³ Pervane, Alemeddin Kayser'i Sultan Veled'e göndermiş, naibleriyle birlikte bu açılışı şerefliendirmelerini ondan istemiştir. Pervane'nin diğer bir arzusu ise gözettiği ve değer verdiği bu ilim adamını Sultan Veled ile görüştürmekti (Çayırdag, 2001, s. 227).⁴ Bilindiği gibi Şîrâzî, Mevlana'nın müridi olmamış, onun yerine Sadrüddin Konevî'nin öğrencisi olmuş ve ondan hadis icazeti almıştı (el-Kureşî, 1978, s. 124).

Kutbüddin eş-Şîrâzî'nin açılış dersine alimler, şehrin önde gelen tüccarları ile devlet adamları gelmişti. Bununla beraber bu ilk ders halka açık olarak

³ Bahaeddin Muhammed Veled 623 (1226) yılında Larende'de dünyaya gelmiştir. Babasının vefatından sonra onun halefi olan Hüsameddin Çelebi kendi vazifesini ona bırakmak istediye de o bunu kabul etmemiş, onun halifesi olan Kerimüddin Beytemür'den sonra post-nişin olmuştur (691/1291). Bütün hayatı babasının sevdiklerine karşı büyük bir saygı ve sevgi göstermek ve onun düşüncelerine dayanarak bir tarikat kurmak amacıyla geçmiştir. 712 (1312) yılında vefat eden Sultan Veled şu eserleri yazmıştır: *Divan-ı Sultan Veled*, *Mesnevi-yi Veledî*, *Rebab-name*, *İntiha-name*, *Maarif-i Sultan Veled*.

⁴ Alemeddin Kayser, III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in beylerindendir. *Divan-ı Sultan Veled*'e göre Mevlana'nın ilk türbesini yaptırmıştır. Uzun süre Kayseri'de görev yapan, burada vakıflar kuran ve evladı da Kayseri'de olan bu emir, Kayser ismini şehirden almaktadır. 1284 yılında öldürülen Alemeddin Kayser için Sultan Veled, divanında uzun bir mersiye yazmıştır (Gölpınarlı, 1963, s. 221).

yapılmıştı. Davet edilen kişilerin gelmesi ve derse katılması atanan kişiyi onaylamak anlamına geliyordu (Makdisi, 2004, s. 234). Kutbüddin eş-Şîrâzî'nin dersine katılımın çok olması onun ilmî derecesini ve kendisine verilen önemi ifade etmekteydi. Başlangıçta ilk olarak Sultan Veled'e söz verilmiştir. Eflakî, Sultan Veled'in insanları etkileyecek şekilde bir konuşma yaptığını ve hiç kimsenin ona soru sorma kudretinin kalmadığını ifade etmiştir (Eflakî, 2006, s. 602). Sultan Veled, konuşmasını tamamladıktan sonra sözü Kutbüddin'e vermiştir. Şîrâzî ise adet üzere genel bir ders yapmıştır. Dersin hangi konuda yapıldığı tespit edilmese de Eflakî, dersin ardından tarif edilmez bir sema yapıldığını ve bunun ardından medresede bulunanların Sultan Veled'den vaaz etmesi için ricada bulduklarını zikretmiştir. Sultan Veled önce bunu kabul etmedi ve "Bundan sonra sözlerimiz kürsüden söylenen sözlerden değildir. Halkın aklı o hakikatlerin inceliklerine erişmez. Bu manalar onların aklını fikrini harap eder. Zahiri bilginlerin, aşağı tabakanın anlaması için söyledikleri sözler her alimin bilgisi dahilindedir." diyerek halka yönelik söylenecek sözleri zaten alimlerin söylediğini, söylenecek bir şeyin kalmadığını, halkın aklını karıştıracak söyleyişlerden kaçınılması gerektiğini ifade etti. Ancak orada bulunanlar ısrarcı olunca Cuma günü minbere çıkmayı kabul etti. Cuma günü minbere çıkarak son derece anlaşılır bir hutbede bulundu. Dua edip "Şeyhim, imanım, kıblem, kuvvetim, seyyidim, senedim, dayanağım, gerçeği arayanların sultanı, hak yolunun erleri arasında Allahın sırrı, efendim ve sığınağım babam, Celaleddin" der demez cemaat galeyana geldi. Pervane Muinüddin Süleyman üzerinde bulunan elbiseleri parça parça etti. Mevlana ve Kutbüddin eş-Şîrâzî, sarığını çıkarıp yere attı (Eflakî, 2006, s. 603).

Kutbüddin'in, Mevlana'yı methederken cemaatin coşkuluğuna iştirak ederek sarığını çıkarıp atması, bu ortamdan etkilendiğini göstermektedir. Ancak bu durum Mevlana'nın müridi olduğu anlamına gelmese de hocası Sadrüddin Konevî'nin Mevlana'ya bakış açısına sahip olduğunu gösterebilir. Maamafih Şîrâzî'yi gözetken ve kendi medresesine müderris olarak tayin eden Pervane Muinüddin Süleyman'ın Mevlana'ya ve onun ailesine sevgisi ortadadır. Sultan Veled babası Mevlana Celaleddin Rumî gibi Şîrâzî'den yüz çevirmemiştir. Bu durum Şîrâzî'nin Anadolu'da artık kabul görmeye başladığını göstermektedir.

Şîrâzî, müderris olarak bulunduğu Pervane Bey Medresesinde 675 (1277) yılına kadar kalmıştır. Nitekim Pervane'nin bu yılda İlhanlılar tarafından ihanetle suçlanıp idam edilmesi üzerine onun yaptırdığı ve Şîrâzî'nin de müderris olduğu bu medrese yıkılmıştır. Medrese o derece tahrip edilmiştir ki, gelir getiren vakıfları olduğu halde tekrar eski şekli ile inşa edilememiştir (Eflakî, 2006, s. 229).

Sonuç

İslam dünyasında medreselerin yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan kurumsallaşma beraberinde vakıf sistemi ve eğitim kurumlarının profesyonelleşmesi durumunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle Selçuklu Devleti'nin tarih sahnesine çıkmasıyla Sünnî anlayışı korumak ve bununla birlikte devlet kademelerinde görev alacak

yeterlilikte kadroları oluşturmak için bu sistem tercih edilmiştir. Devletin bekası için gerekli olan etkin ve yetkin kadroların bu kurumlardan çıkması medreselerin popüleritesini arttırmış ve bu kurumları cazip hale getirmiştir. Hükümdarların ve devlet adamlarının bu kurumlara olan ilgisi devam etmiş, vakıflar kurup ilimle ilgili desteklerini sürdürerek siyasi anlamda bir güç olmaya çalışmışlardır. Her ne kadar bu himaye sistemi görünüşte siyasilerin ulema üzerinde hakimiyet kurabilmesi imkanını düşüncesini ortaya çıkarmışsa da, bu durum medreselerin ve eğitim kurumlarının gelişmesine katkı sağlamış ve onların canlı kurumlar olarak işlevlerini sürdürebilmelerine imkân sunmuştur. Medreselerdeki açılış dersleri de bir tören ve festival mahiyetinde olup hem atanan müderris için ilmi seviyesini gösterebileceği bir seyirliğe dönüşmüş hem de hâmi için bir prestij ve onur meselesi haline gelmiştir.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin önemli şehirlerinden Kayseri'de Muinüddin Süleyman (ö. 1277) tarafından inşa ettirilen Pervane Bey Medresesi'nin açılış töreni, Selçuklu Devlet erkânı ve ulemasını bir araya getirmiştir. Dönemin önemli alimlerinden Kutbüddin eş-Şirâzî'nin sözünü ettiğimiz medreseye müderris olarak tayin edilmesinden sonra bir açılış dersi tertip edilmesi İslam dünyasında bu geleneğin yaygınlaştığını ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Bozkurt, N. (2003). Medrese. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (XXVIII, 325). İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Cahen, C. (2000). *Osmanlılardan Önce Anadolu*. (Çev. Erol Üyepazarcı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt yayınları.
- Çelebi, A. (1998). *İslam'da Eğitim ve Öğretim Tarihi*. (Çev. Ali Yardım). İstanbul: Damla Yayınevi.
- Demirli, E. (2008). Sadreddin Konevî. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (XXXV, 420). İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Eflaki, A. (2006) *Ariflerin Menkıbeleri*. (Trc. Tahsin Yazıcı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- el-Kureşi, A. (1978). *el-Cevâhirü'l-Mudıyye fî Tabakati'l-Hanefiyye*. (Nşr. Abdülfettah Muhammed Hulv). Kahire: Hicr li't-Tıbaa ve'n-Neşr.
- Garabeiglou, D. (1977). *Sultan Valad: hayatı, Eserleri ve Masnavi-i Valadi'nin Tenkidli Metni*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Filolojisi Kürsüsü.
- İbnü'l-Fuvati, A. (1416). *Mecma'ü'l-Âdâb fî Mu'cemi'l-Elkâb*. (nşr. Muhammed Kazım), Tahran: Vizaret-i Ferheng u İrşad-i İslami.
- Kaymaz, N. (1970). *Pervane Muinüddin Süleyman*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Kılıç, A. (2006). *Kayseri: Tarih, Sanat, Kültür*. Kayseri: Kayseri Kocasinan Belediyesi Kültür Yayınları.

Keleş, M. R. (2016). Ortaçağ İslam Dünyasında Medreselerde Açılış Dersi Geleneği: Kayseri Pervane Bey Medresesi Örneği. *Humanitas*, 4(8), 157-164

Köker, A. H. (1992). *Selçuklu Gevher Nesibe Sultan Tıp Fakültesi: 1206*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

Kutluer, İ. (2010). Sühreverdî Maktul. *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (XXXVIII, 37). İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Makdisî, G. (2004). *Ortaçağ'da Yüksek Öğretim: İslam Dünyası Hıristiyan Batı*. (Çev. Ali Hakan Çavuşoğlu ve Hasan Tuncay Başoğlu). İstanbul: Gelenek Yayınevi.

Ocak, A. Y. (2006) Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı: (Sosyal ve Siyasal Hayat). *Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü*, (I, 431).

Öngören, R. (2004). Mevlana Celaleddin-i Rûmî. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (XXXIX, 445). İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Turan, O. (1969). *Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*. İstanbul: Dergah Yayınları.